

Üna ballada biblica : l'istorgia da Bileam e da seis asen visiunari

Autor(en): **Gaudenz, Gion**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **117 (2004)**

PDF erstellt am: **09.08.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-236873>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern. Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Üna ballada biblica: L'istorgia da Bileam e da seis asen visiunari

Versiun rumauntsch-putera da Gion Gaudenz
in: Klaus-Peter Hertzsch, *Biblische Balladen zum Vorlesen*,
Radius Verlag, Stuttgart 2002.

Dieu ha seis pövel liberà
ed our dals mans d'Faraò manà.

E cur cha quai es gnü palais,
ha'l impromiss ün bel pajais.

Ils pitschens, gronds sun chaminats,
blers ons, suvent fich stanglantats.

E Moses giaiva ouravant,
quintaiva dad ün Dieu pussant.

Ils homens giaivan cun bun pass,
las duonnas salda cul cheu bass.

Ils vegls, pozzats sün lur bastun,
giaivan planet tras il sablun.

Lung il cortegi ils uffants
currivan jent, perfin chantand.

Ushè blers dis, mais, ons es i
cun posas, preschas, mincha di.

I van, s'inscuntran dad amis.
Ingio l'pajais stat impromiss?

I vain la said, la fom tils chalcha,
Id han zuond pac chi tilla balcha.

Tschiguoll' – ün sömmi – e puorf gross.
«Che bun! Eu invlidar nu poss.»

Süls peis avaivan blers vaschias
e s'almantaivan d'las fadias

La situaziun bod faiva temma.
Nu d'eira quai per tuots da memma?

Bain d'eira Moses d'spranza plain
e dschaiva: «Tuot va our'in bain!»

I fa però dabsögn da dir:
Neir el nu d'eir'adüna sgür.

Scha bricha Dieu tils vess manats
e spais'ed aua regalats,

schi fuossa i cun els fich mal,
i füssan morts in qualche val.

Savais lur gaudi imaginar,
lur rier e lur schmüravgliar,

cur davo ons güvels strasunan
ed il desert cuntaints bandunan?

Ma quai nun es amo Canan,
e massa bod per far binsan.

Tschertüns d'eiran bain ün pa grits:
«Qua eschan be pro'ls Moabits!»

La mamma dschaiv'a seis uffant:
«Curaschi, bod giain inavant!

Da qua davent nun es dalöntschi,
e tü vzarast chi va plü chöntschi.»

I's tschaintan giò. Intant as rasa
odur da fluors. Güst sco a chasa.

Cun gilgias vegnan ils uffants:
«Mammas, guardai!» cuntaints clamond.

Las duonnas han chattà las vangias,
be chi mancaivan pro las liangias.

Ils homens, quels laschaivan far,
obain chi gnivan a güdar.

Ils vegls, quels staivan là sgobats –
in ün-duos-trais indrumanzats.

Ils puobs, quels giaivan sülla romma,
chattaivan pomma dutscha lomma.

Las mattas han fat lur bels gös,
per far da quai d'eira buns lös.

Tuot d'eira calm per ün mumaint,
e Moses d'eir'eir el cuntaint.

Intant süls ots ils Moabits,
tschüttond intuorn, guettond sun its.

Id han dat ögl als Israelits,
i s'han bain tschert eir inschnuits.

«Bom bom, e svelt, hai hai,
quai vain da rapportar al rai!

Il rai stuvaina alarmer,
cha quel decida *el* che far.»

Il rai Balac cun seis cussagl
ha fat quintar tuot in detagl.

Balac vain grit. El sa s'dostar:
«Ginüra bain! Pudaivan star!»

«Che vais vus dit? Fin pro'l cunfin!
Glied schmagrantada, bod a fin,

eir cun glied veglia, impeditis,
sainza provistas, vainters vöds?

Tadlai, eu's di chi füss grond dan
cun quels da stair partir nos pan!

I nu dà tscherna, nu dà letta;
a quels stuvaina far chammetta.»

Ma uossa disch l'uffizial:
«Da far quai savess esser mal,

perche i sun 'na gronda scossa,
eu temma n'ha fin aint ill'ossa.»

Han tavellà, han trat cussagl,
fin chi'd es gnü seis scort famagl

chi disch: «Per ün profet i füss dad ir
chi'ls esters sapcha schmaladir

cun pleds cha'l Segner mett'in bocca
e'l cheu d'la guotta cun quels tocca.

E cur cha quel ha schmaladi,
per nus ün privel nu sun plü.

Cur disfamats sun e miss d'vart,
cun tils tachar faran bun start.»

«Quel ha radschun!» disch ün plü ot,
«ad Israel farana chod!

Perfin savess d'ün hom da Dieu
chi ans güdess cun alch dal sieu.

Al tschêl cugnuoscha'l mincha staila.
Quel sa daplü cun mangiar maila.

Perfin ils sömmis quel declera,
cugnuosch' ils truois da pasch e guerra.

Bileam ha'l nom, ün Midianit,
eir illa Bibl'è'l salda scrit.

Bain tschert ch'el sa ferm schmaladir,
da l'otra vart eir benedir.»

«Fat gnir a quel, el es il dret!»
disch uossa Balac cun dalet.

I sun decis, i van per el.
da quai n'sa nüglia Israel.

Ils Moabits preparativs
fan, per scuntrar a lur fadivs.

Intant cha Bileam fa tschaina,
sa tschera es amo seraina.

Disturbi: Uossa tuna quai:
«I sun pro tai blers mess dal rai!»

E Bileam, il prus profet
el sigl'in pè, es inquiet.

El as fa dir in confidenza
da chi ch'els hajan l'incumbenza.

Minchün dals mess voul savair dir
quant grats chi füs'n per seis servir.

E sperapro – tadlai be quista:
sachets d'marengs han miss in vista.

E Bileam tils ha inclets:
la paj'es buna pels profets!

«Va bain!» disch el, «uoss' giain in let.
Daman mamvagl eu's dun meis pled.»

El l's'ha muossà lur bun cuz lom
e dumandà schi'd hajan fom.

I mangian pan, i baivan vin,
i suosdan: dal sön chavazzin.

La chas'es quaid', il vent schuschura,
Bileam nu dorm' in sia dmura.

A Dieu el doda uoss' cun fai:
«Char Bileam, hast glied pro tai?»

«Schi, Dieu, ün rai s'ha annunzchà,
cha glied chalchada passa qua.

Quel pövel dess eu schmaladir,
propch'in teis nom til far soffrir.»

«Quai sgür nu va! Sast chi ch'es quel?
Meis pövel char dad Israel.

A quel tü be nu schmaladir,
davo ch'eu l'ha vuglü baindir.»

Sdasdats chi s'han pür vers las set,
Bileam sta sü ed als ha dit:

«Pür it a chasa, salüd al rai,
ma Dieu m'ha dit: 'Na ir pro tai.»

A chasa sun els arrivats.
Il rai, quel schmuorva: «Malziplats!»

Ushè trametta'l chavaliers,
munits cun amo plü daners.

Quels sun alura its damaja
e vaivan d'lur mischiun grond' baja.

«Sar Bileam», els han rovà,
«vè tü cun nus per charità!

Sch'tü nos giavüsch cumplir cha poust,
at dà Balac tuot quai cha voust.»

«Perfin scha chasas d'or am dessat,
tuot ils plaschairs a mai vus fessat,

listess nu dschess eu nügli'a vus
co quai chi spetta Dieu grazchus.

Ma id es ura d'ir in let,
daman mamvagl as dun meis pled.»

La not es quaid', il vent schuschura.
Bileam nu dorm'in sia dmura.

Bainbod ha'l fat eir el öglins,
d'la sön sun qua ils homenins.

El as insömgiä a la fin
dad or e rais – tuot in sgurdin.

Ma cur cha Dieu al disch seis pled,
Bileam nu taidla inandret.

Tadlà be mez, mez insömgiä:
il principal d'eir'invidà.

El es sdasdà. Ils ögls el sfruscha.
D'es alch ch'il chalcha e til cruscha.

«Sch'eu be savess che ch'el ha dit.
Bom bom, eu crai chi po gnir trid.

Nun ha'l dit, forsa, güsta quai?
'Dai, Bileam, va pür pro'l rai!»

Bainbod cumainza a far di,
e Bileam svelt svelt sta sü.

Va giò in stall'. Id es sulai,
e l'asen chi salüd'a tai.

El lia sü la bella sella
e hopsa hop! ün sigl sün quella.

L'ha fat «J-a!», Bileam «hü-hü!»
per ir plü svelt adüna plü.

A Dieu plü bricha s'impissaiva,
ma'l d'eira qua, vzaiva co'l giaiva.

Dieu d'eira grit: Bileam laiv'ir,
per güst seis pövel schmaladir.

L'ha dit a l'anguel cun la spada:
«Va oura e fa la bloccada!»

Quel asen til ha vis subit,
ha trat ün sigl e s'inschnuit.

L'asen, quel sa eir el ün'art:
ün sigl i'l er, l'es da la vart.

O orb uman, Bileam, tü stuorn,
driva teis ögl e guard'intuorn!

El clocca l'asen, til chastia,
schabain salvà ha'l l'orma sia.

L'vial vain stret, fa attenziun!
Qua nu vainst tras be cul bastun.

I giaiva in stortigls tras vignas.
Nos Bileam vaiva las blignas.

E güst al lö plü stret da tuot,
quel anguel s'ha postà luot luot.

L'es fich sever, el guarda tais,
quai l'asen scort ha vis da pais.

E güsta là illa strettaglia
cumainza pel profet travaglia:

Seis pè, quel tschüff'üna schmachada,
Bileam, dà trida blastemmada.

Sco'na tarschenda vain la via.
Da passar tras fa grond' fadia.

Lair o nu lair, l'es darcheu qua,
quel anguel chi bod pigl'il flà.

A l'asen sta il pail dretsü.
Bileam refletta: «Chi est tü?»

Cun sas uraglias be dretsü,
l'asen fa tschöver, nu va plü.

L'es i in schnuoglias e sbragit,
perche il privel resentit.

Ma Bileam ha pers la nerva:
«Marsch, bies-ch!» sbragi ha el cun verva.

Darcheu el ha dovrà'l bastun
e's deportà da clavarun.

Cun ün suspür ha uoss'avert
sa bocca l'asen i'l desert.

El laiva dir alch, d'eira rac,
ma uossa vain il ferm tabac:

«Profet Bileam, tü est ün nosch.
Eu uossa, sapchast, svöd il gosch.

Schi di'm perche cha tü'm dast clocs
e fast adüna simils bocs.»

«Perche cha tü cun mai fast gö:
bod sigliast bluord, bod stast sül lö.

Sch'eu be vess gnü cun mai ma spada,
coppà t'avess eu quista jada.»

A l'asen es quai fich penibel,
el disch: «Oho, es quai pussibel?

Luordis, dumengias t'ha portà
da qua e là, d'inviern e stà.

Eu, povra bes-cha, mai sun stat
sco tü hoz brich uschè maltrat.»

«Sgür na», Bileam rabaglia our,
seis vegl schumar al va a cour.

Pür uossa vezza el plü cler
cha el es stat crudel, gronder.

Darcheu el vezz'ils ögls da l'anguel
e's sainta zuond sfini e stanguel.

El s'bütta giò e crid' ün zich,
quai ch'el ha fat l'displascha fich.

La bes-cha tascha, l'hom taschet,
ma uossa l'anguel discurrit:

«Eu sun ch'eu guard plü lönch e plü.
L'asen es brav. Ma che fast tü?

Cun l'or dal rai hast speculà,
schabain cha Dieu t'ha scumondà.

L'asen ha vis plü co'l vidaint.
Tü füssast sech i i'l tagliaint.»

Nos asen uossa tuot cuntaint,
el dà dal cheu cun legramaint.

E Bileam disch: «Eu, pac da flà!
Vè, asen, giain, tuornain a chà!»

Ma l'anguel disch: «Be plan, ami,
ün oter tschegn eu n'ha dudi:

Tü pro quel rai poust propcha ir,
ma di be quai cha Dieu t'fa dir!»

Pro quel els rivan la daman.
Balac vain our'e tocca man:

«Nus eschan leids cha'ns visiteschast
ed a quels oters schmaladeschast.

Poust esser sgür da buna paja:
da dar da gust n'ha gronda baja.

At dun gugent eir l'attestat
pels buns servezzans ch'tü hast fat.»

Posaunas e trumbettas sunan –
binderas – eir tamburs frantunan.

Damas d'onur stan lung la via,
tuot per l'uondrar as dà fadia.

Il past es lura fich grondius:
charn grassa, tuortas – müravglius!

Bod la daman, da tuot mamvagl
i partan, parts eir a chavagl.

I sun its sü in bun'otezza,
dinuonder fin dalöntschi as vezza.

I van be plan, taschond chamön,
be da far segns chatta'l per bön.

Quel Balac disch: «Güsta giò qua
il pövel ester s'ha fermà.

Tanter las palmas oura là
aint in las tendas s'ha chasà.

O di, schi nu füss qua il lö,
per uoss' a l'ais-cha da dar fö?

Ma ouravant be sul sulet
Bileam es i, cun Dieu s'cusgliet.

Tuornà pro els, disch el serain:
«Eu n'ha inclet e sa fich bain:

A quist char pövel schmaladir?
Na, nüglia d'mal nu'l possa dir.

Guardai pür giò in quista val.
Vezzais quel buorf tant fich vital?»

Quists plets profetics rebombà
han, nan d'la spelm' resunà.

«Quista nun es schmaladicziun»,
disch Balac, «mo benedicziun!

Di trid dad els, nun hast inclet?
uschgliö bainbod sun eu povret.»

L'profet nu's s-chüs': «Eu poss be dir
cun che al Segner poss servir.»

Balac vulaiva müdar lö:
«Avuond'eu n'ha qua da teis gö.»

Ushè i van ün toc pü'n sü.
I rivan propi sül prüm spi.

Lasü spiuns d'eiran postats,
eir els da Bal'c incumbenzats.

Darcheu es i Bileam sulet,
il prüm el cun seis Dieu s'cusglet.

Tuornà pro els, tuot chi'l dumonda:
«Di'ns, Bileam, hast nouva gronda?»

«Quai chi disch Dieu, val'. E savai:
El da seis plets, s'inrücla mai.

Quist pövel es il pövel seis,
el al voul esser Bap e Deis.»

Bileam quai bain ha pronunzhà,
seis plets i'ls munts han rebombà.

Ma Balac ha fat trida tschera.
Cun rabgia disch: «Ma vulais pêra!»

I voulan propcha star süsom.
Lur chommas greivas sun sco plom.

Cur cha Bileam es rivà sü
e ch'eir il rest sü d'eira gnü,

e ch'el ha vis desert e val
- insè ün lö sainza ingual -

e'l tschêl salüda amiaivel,
e Dieu cusü es buntadaivel,

e tuot il pövel là cun spranza
chi fa eir quint cun la spendranza,

schi sün sa lengua vain quist pled
chi vain cun verva da seis pet:

«Co chi sun bellas, pövel meis,
las tendas d'quels chi sun da Deis!

In pasch pür izan inavant:
Dieu chür'a vus, Dieu tuotpussant.»

Ed amo alch disch Bileam,
e quista jà cun bel tun lam:

«Eu vez a gnir: i vain 'na staila,
'la vain vers vus sco üna vaila.

E quella port'il salvamaint.»
El quai ha'l dit da cour cuntaint.

Bain cler cha'l rai ha fat da stuorn
ed agità sigliv'intuorn.

«Eu raps ed or t'vulaiva dar,
ma tü sün mai nu voust tadlar.

Schi pigl'e va svelt per teis fat.
L'nu tuorna plü: il crap es trat.»

I nu tadlaivan quai ch'el dschaiva,
be Bileam chi confessaiva:

«Il spiert da Dieu es gnü pro nus.
Quel ha fat verer sa raspada.

Chi d'els disch trid, es bain confus,
chi disch dal bain, ha sves clamada.»